

El retorn de Joan Rendé

Carles Montpart Tura

Després de gairebé deu anys des de la publicació de la seva darrera novel·la, Joan Rendé torna a les llibreries catalanes amb un nou text. Malgrat haver estat un escriptor prolífic i força premiat durant els anys 80 i 90 del segle passat, Rendé és, a hores d'ara, i sobretot per al públic lector més jove, un autor molt desconegut. Aprofitem la publicació de la novel·la Els anys de la serp per fer una breu semblança de la seva obra.

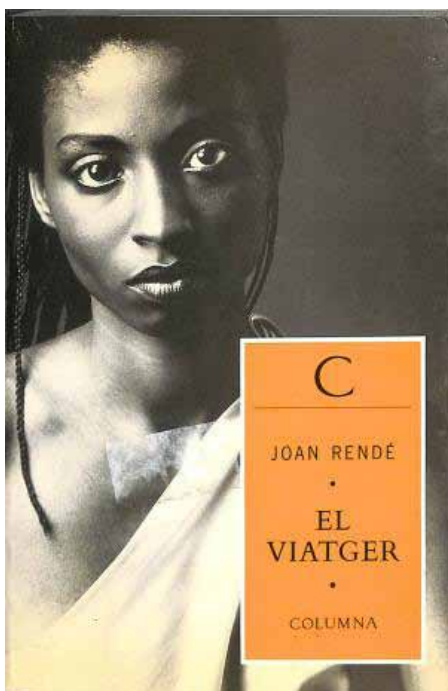
El Doctor Scòpius es dona a conèixer

Joan Rendé i Masdéu (Barcelona, 1943) és periodista, narrador, novel·lista i professor de literatura a l'Escola d'Esriptura i Humanitats de l'Ateneu Barcelonès. Durant la seva joventut va començar diversos estudis que no va arribar a completar, com ara medicina, filosofia i lletres i periodisme. És en aquest últim camp on va començar a adquirir una certa notorietat com a escriptor a través d'una columna al diari *Avui*, on sota el pseudònim de *Doctor Scòpius* publicava aguts comentaris satírics sobre l'actualitat barcelonina i catalana. Pel conjunt

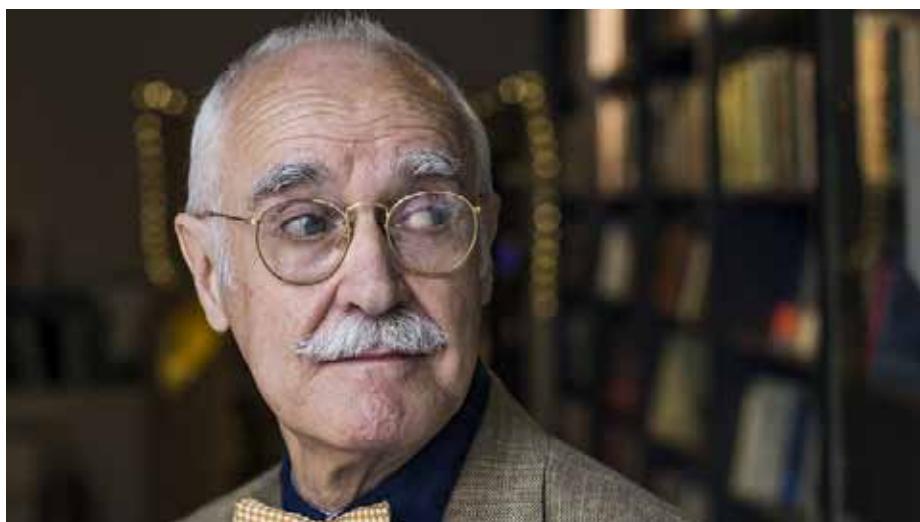
d'aquestes col·laboracions, Rendé va guanyar l'any 1982 el premi Ciutat de Barcelona de periodisme. No deixa de ser una llàstima que aquesta obra, tan valorada i seguida en el seu moment, no hagi estat mai recollida —ni que sigui en forma d'antologia— en cap volum.

A finals dels anys 70 i en els inicis dels 80, però, Joan Rendé ja havia publicat els seus dos primers llibres de narrativa curta, *Sumari d'homicida* (Selecta, 1978), que havia guanyat el premi Víctor Català l'any anterior, i *Llibre de figuracions* (El Mall, 1981), unes obres que no tenen continuïtat fins set anys més tard quan l'autor obté un notable èxit de crítica i lectors amb *Consultori sentimental de Cecília Bibiloni* (Pòrtic, 1988), obra de narrativa deutora de la tasca de guionista de Rendé al programa del mateix nom de Catalunya Ràdio. Més endavant, l'escriptor barceloní escriurà guions per al programa de TV3 *Oh Bongònia!*, i és durant aquests anys, també, que formarà part del nucli més estable del col·lectiu literari "Ofèlia Dracs", grup que es dedicarà a la literatura de gènere (eròtica, de ciència-ficció, policíaca..) en un intent de dotar la literatura catalana de tots els registres possibles.

A partir d'aquest moment, i al llarg dels anys 90, Rendé publica un conjunt de novel·les i llibres de narracions que es caracteritzen sobretot pel seu marcat sentit de la ironia, un aspecte que el fa destacar entre els escriptors catalans contemporanis. Es tracta de

les novel·les *La cavalleria impossible* (Columna, 1992) i *El barber violador* (Edicions 62, 1997, premi de la Crítica) i dels reculls de contes *El llegat del príncep de Larsa* (Columna, 1993) i *El viatger* (Columna, 1994).

La figura inoblidable d'El Baronet

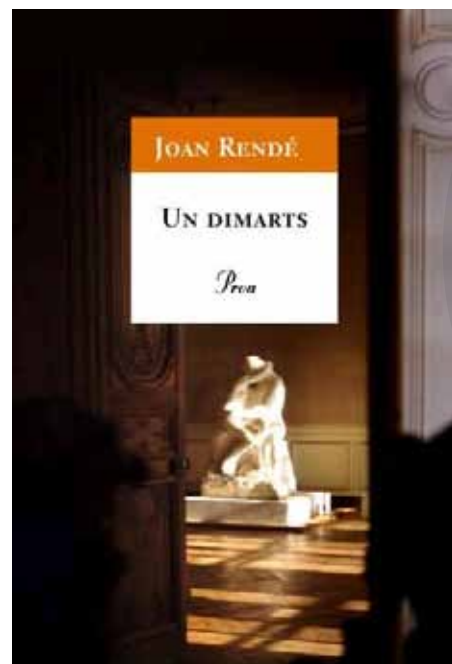
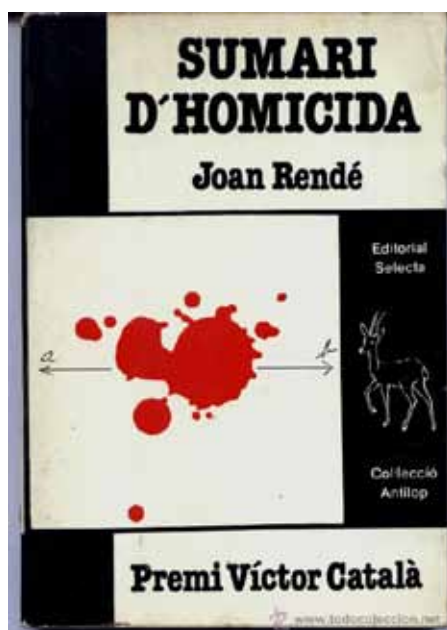
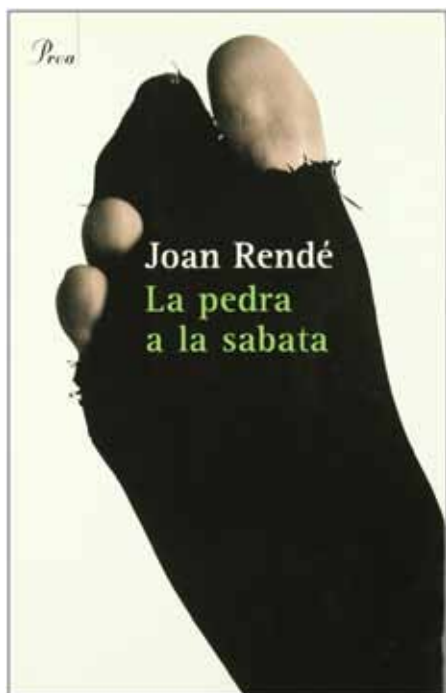
D'aquest conjunt, en destaca especialment la segona novel·la, en la qual Rendé ens presenta la inoblidable figura d'El Baronet, un barber conco que es debat entre la força del desig, que l'arrossega, i la rutina d'una societat anacrònica que no el deixa viure. L'obra, ambientada a finals de la Dictadura franquista i durant els primers anys de la Transició, va ser molt ben rebuda en el seu moment tant per la crítica com pels lectors, i cal dir que llegida ara, més de vint anys després de la seva publicació, segueix proporcionant una magnífica experiència de lectura, tant per la fina ironia que ja hem comentat, com per una altra de les grans característiques de l'estil de Joan Rendé, la genuïnitat, la precisió i la riquesa de la seva llengua en les descripcions de personatges i ambients. Parlant de *El barber violador* el crític literari Jordi Llavina en va dir el següent: "Joan Rendé ha sabut crear, amb el seu Baronet, un personatge

d'una consistència narrativa i humana sense cap fissura. Un tipus viu i real com, posem per cas, l'Oleguer de L'Escanyapobres. En el sempre compromès simulacre de la realitat que són les novel·les, no sabia fer cap retret a aquest conco que representa la mesura exacta d'un home com tants en corren". I, amb relació a l'estil, el mateix crític afirma més endavant: "El barber violador és, finalment, una impecable lliçó de narrativa. L'escrúpol de perfecció lingüística ha aconseguit un resultat difícil: el de l'harmonia entre el respecte a la norma, d'una banda, i la naturalitat i l'agilitat narrativa de l'altra [...] Un estil deliciosament col·loquial: d'una artificiositat desaparecebuda; d'una arbitrarietat enganyosament planera" ("Cultura", *Avui*, 16-10-97).

Ja en el nou segle, Joan Rendé publica *La pedra a la sabata* (Proa, 2004), volum d'històries sobre la Barcelona més actual que va merèixer el premi Mercè Rodoreda del 2003 i el premi Crítica Serra d'Or 2004, i la novel·la *Un dimarts* (Proa, 2008).

De la mateixa manera que ens lamentàvem més amunt de la impossibilitat de rellegir de manera còmoda l'obra d'articulista de Rendé, també és força significatiu de les mancances del mercat literari català el fet que tota la producció novel·lística i narrativa de l'autor que hem anat esmentat fins ara sigui de molt difícil accés per a un lector actual que es vulgui submergir en la seva lectura. Es tracta d'una obra poc o gens reeditada, gairebé introbable a les llibreries de segona mà i amb una presència molt escassa al sistema de préstec bibliotecari. Una autèntica llàstima que la qualitat d'aquest escriptor no es mereixi.

Una reaparició contundent

És també per aquest motiu que cal celebrar amb entusiasme la nova novel·la de Joan Rendé *Els anys de la serp* (Proa, 2017), que veu la llum deu anys després de la publicació de l'última i vint anys més tard de l'èxit que va suposar *El barber violador*. En aquesta ocasió l'autor situa la història a principis dels anys cinquanta i recrea la vida de la Consuelo, una nena de tres anys que emigra, amb els pares, des d'un poble de la Sierra de Cazorla, a Jaén, fins al Pirineu català. El pare treballa al bosc extraient fusta per a la RENFE, mentre que la mare troba feina en una fonda. Un greu accident, però, marcarà el futur d'aquests personatges i el creixement sobtat que haurà d'experimentar la nena protagonista, centrat especialment en la conflictiva relació amb la seva mare. Com ja passava als contes de *La pedra a la sabata*, l'obra més actual de Joan Rendé ha anat aparcant l'humor i el to mordaç dels seus inicis i ha anat esdevenint un relat en què predomina una calculada força dramàtica. La fina ironia de l'autor, però, no desapareix mai del tot, i un exemple esplèndid n'és

el capítol on es descriu la inauguració de la central elèctrica d'Espot per part del dictador, el Caudillo Francisco Franco, i com la viu la protagonista i els seus nous amics del poble.

En una entrevista feta a l'autor per Ada Castells ("Cultura" 15-10-2017), Rendé diu que la seva novel·la és "*el que els entesos en diuen novel·la iniciàtica*", i davant del motiu pel qual ha trigat gairebé una dècada a publicar un nou llibre, l'autor explica el següent: "*Jo, quan m'hi poso, necessito tenir tota la trama al cap i després reescriu infinitat de vegades. Només ho deixo córrer quan em perdo en el camí de la pretensió del guany, és a dir, quan el canvi ja no suposa una millora*". La lectura d'aquesta obra demostra sobradament aquest desig de perfecció estilística. Clarament: la prosa de Rendé és del millor que la literatura catalana ha donat en els darrers anys, tant per la maduresa expressiva com per la qualitat lingüística. El domini en els canvis de punt de vista i la sensació de naturalitat que l'autor transmet en els diàlegs són més mostres d'aquesta innegable mestria literària.

Jordi Llavina, en la seva ressenya "La força del relat" ("Cultura", Avui (19-11-2017) diu que es tracta d'una "*novel·la que mostra un respecte profund per la matèria del relat: sense excursions metaliteraris per a lluitament de l'autor, sense marrades gratuïtes. No: Rendé defensa a peu i a cavall el seu relat, i ho fa amb una prosa admirable, que diu exactament el que diu, però que, alhora, resulta extremament suggestiva*". I, finalment, conclou: "*Però la força recau, sobretot, en el relat: la llengua, tan rica; les esplèndides descripcions; la minuciosa recreació d'un temps i d'uns llocs. Rendé ens ofereix un bon llibre!*"

